

stukken onder dezelfde voorwaarden als vandaag te kunnen waarborgen. In afwachting stelde de Minister voor te onderzoeken of de ontsluitingsinstrumenten en de vonnissen en arresten niet in digitale vorm ter beschikking kunnen worden gesteld van de onderzoekers. Deze digitalisering strookt met het algemene beleid van de minister van Justitie op het vlak van de archiefzorg. Tenslotte meent de Minister dat het aangewezen is de mogelijkheid te voorzien beroep in te stellen tegen een beslissing van de auditeur-generaal inzake de toelating tot inzage.

Rolande Depoortere (ARA) legde uit dat het Rijksarchief ernaar streeft bijzondere garanties te bieden voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer bij de raadpleging van gerechtelijke archieven. Dit werd vastgelegd in een specifiek reglement. Zij wees ook op de grote impact die de privacy-wetgeving voor de archiefdiensten heeft.

De buitenlandse collega's lichtten toe hoe in hun land de archieven van de repressie en de epuratie bewaard en ontsloten worden en onder welke voorwaarden de onderzoekers ze kunnen consulteren. In alle gevallen geldt dat de raadpleging van de strafdossiers onderworpen is aan regels en beperkingen, vastgelegd in procedures. In Frankrijk en Nederland geeft de archivaris de toelating, terwijl in Oostenrijk de gerechtelijke overheid bevoegd blijft. Frankrijk hanteert een systeem van 'dégagements' (in principe is het archief gesloten, en moet voor elk dossier een afwijking worden gevraagd). In Nederland moet voor elk dossier toelating tot raadpleging worden gevraagd en moet de aanvrager een 'onderzoeksverklaring' ondertekenen, met onder meer waarborgen voor de bescherming van de privacy. Bovendien moet een concept van elke publicatie gebaseerd op een strafdossier vooraf worden voorgelegd aan de Algemeen Rijksarchivaris.

Het Nederlandse voorbeeld bleek ook relevant om na te gaan welke de gevolgen zijn van een overdracht van archieven van een ministerie naar een archiefdienst. Het archief

van de 'Bijzondere Rechtspleging' werd in november 2000 overgebracht van het ministerie van Justitie naar het Algemeen Rijksarchief, een evenement dat in de pers de nodige weerklank kreeg. Na de overdracht steeg het aantal aanvragen tot raadpleging van de dossiers sterk. Ook de nabestaanden van 'foute Nederlanders' wendden zich tot het Nationaal Archief, dat blijkbaar laagdrempeliger ervaren werd dan het ministerie. Deze groep krijgt dan ook bijzondere aandacht. Sierk Plantinga wees verder op het belang van adequate ontsluitingsinstrumenten om de aangevraagde dossiers snel op te zoeken. Digitalisering kan hier een oplossing bieden. Een project om dossiers via een database te ontsluiten werd jammer genoeg vroegtijdig stopgezet. Dit is er samen met het sterk gestegen aantal aanvragen de oorzaak van dat de behandeling van de verzoeken om toelating tot raadpleging vertraging opliep.

Uit de discussies bleek dat er bij de Belgische gerechtelijke autoriteiten bereidheid bestaat zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de vragen van de onderzoekers om de regeling voor de raadpleging van de strafdossiers te versoepelen. Concrete voorstellen worden momenteel uitgewerkt door een werkgroep onder leiding van Karel Velle (ARA/Kabinet Justitie), die overigens het initiatief van bij de aanvang heeft gesteund. In de werkgroep zijn het auditoraat-generaal, het kabinet van Justitie, het Algemeen Rijksarchief, de onderzoekers en het Soma vertegenwoordigd. Doel is de criteria voor de raadpleging van de strafdossiers aan te passen en een te verwachten overdracht van de archieven voor te bereiden. Ook wordt gewerkt aan een overzicht van de institutionele archieven van het militair gerecht, andere dan strafdossiers die zich nog in het Justitiepaleis bevinden.

De resultaten van de studiedag zullen in een aangepaste vorm worden gepubliceerd in de loop van 2003 als Dossier bij het *Berichtenblad* van het Soma.

Dirk Luyten

Soma

Résidence Palace, Blok E,

Wetstraat 155 bus 2, 1040 Brussel

e-mail: dirk.luyten@cegesoma.be

ARCHIEVEN - TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN?

12de Nederlands-Duits Archiefsymposium-Rheine (Duitsland), 7-8 november 2002.

Op 7 en 8 november vond in Rheine (Duitsland) het 12de Nederlands-Duits Archiefsymposium plaats, onder de titel 'Archieven - toegankelijk voor iedereen?'. De twee symposiumdagen waren in een vijftal luiken onderverdeeld, waarbij telkens een spreker uit de Duitse en uit de Nederlandse archiefwereld het woord nam.

Dr. Norbert Reimann (directeur Westfälisches Archivamt) leidde de eerste dag in. Hij vroeg zich af hoe ruim het begrip toegankelijkheid geïnterpreteerd moet worden: gaat het over de openingsuren van de leeszaal en/of over de openbaarheidsregels? Of gaat het over de raadpleegbaarheid van digitale bestanden en/of over de noodzakelijke kennis van paleografie en andere hulpwetenschappen? Dr. Maarten van Boven (directeur Nationaal Archief Den Haag) riep op tot meer internationale samenwerking. Bepaalde nieuwe problemen, zoals de digitaliseringsproblematiek, zijn te omvangrijk om ze alleen te kunnen oplossen.

In het luik 'De openbaarheid van recent archiefmateriaal' kwamen achtereenvolgens dr. Cees Wiebes (Universiteit Amsterdam - Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie) en prof. dr. Gustav Schmidt (Instituut voor Politieke Wetenschappen, Universiteit Bochum) aan het woord. Beiden getuigden over de moeilijkheden bij het raadplegen van recent bronnenmateriaal. De academici die in Nederland de opdracht kregen een onderzoek te voeren naar de gebeurtenissen in Srebrenica, verkregen toegang tot alle documenten, ook tot de stukken die – zogezegd – staatsgeheimen bevatten. Daarbij vielen enkele zaken op: meer dan de helft van de documenten betekende eigenlijk geen gevaar voor de staatsveiligheid, hoewel ze zo geklasseerd zijn; veel documenten zijn ten onrechte vernietigd; nog te veel erg belangrijke documenten worden ongeordend, niet-geinventariseerd en in slechte omstandigheden bewaard. Prof. dr. Gustav Schmidt gaf als voorbeeld de beperking van de toegang tot de dossiers van de Bondsregering. Hij betreunde dat het historisch onderzoek nog te vaak belemmerd wordt omdat bronnen

gesloten gehouden worden, onder het mom van bescherming van de staatsveiligheid. In de daaropvolgende discussie werd geopperd dat zowel de politieke wil als het in beweging krijgen van de bureaucratie nodig zijn om de wetgeving te veranderen. Ook interessant was de opmerking dat het probleem in Duitsland blijkbaar vooral ging over het niet-toegankelijk zijn van de bronnen, terwijl de onderzoekers in Nederland veeleer met het probleem van ongeoorloofde vernietiging van documenten geconfronteerd werden. Het was jammer dat deze discussie wegens de lunchpauze vroegtijdig stopgezet werd.

In de namiddag spraken twee auteurs over 'Het juridische kader van de openbaarheid'. **Charles G.M. Noordam** (Gemeentearchief Den Haag) en **prof. dr. Rainer Polley** schetsen respectievelijk de juridische vormgeving van de openbaarheid in Nederland en het juridische kader betreffende de toegang tot archiefinformatie in Duitsland. Daaruit blijkt dat ook de Nederlandse archivariissen worstelen met bepalingen uit de Archiefwet, uit de Wet Openbaarheid van Bestuur en uit de Wet ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer. Dat elk Bundesland zijn eigen archiefwet heeft, maakt de situatie in Duitsland nog gecompliceerder. In de discussie achteraf werd de vraag gesteld of archivariissen niet beter gezamenlijk initiatieven zouden nemen en invloed trachten uit te oefenen om tot een uniforme Europese archiefwetgeving te komen?

Onder de titel 'Het gebruik van beperkt openbare archieven in de praktijk' schetsten **dr. Francien van Anrooij** (Nationaal Archief Den Haag) en **dr. Michael Klein** (Landesarchiv Berlin) hoe in hun instelling omgegaan wordt met aanvragen tot inzage. Uit de discussie bleek dat velen het moeilijk hebben met het onderscheid tussen wetenschappelijk onderzoek en ander onderzoek. Moet de vraag van een heemkundige of van een onderzoeksjournalist anders beoordeeld worden dan de vraag van een wetenschappelijk vorser?

Het eerste luik van de tweede dag behandelde 'De openbaarheid van niet-overheidsarchieven'. **Jaap Kloosterman** (Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam) schetste de geschiedenis van zijn instelling en benadrukte dat een niet-openbare archiefdienst veel minder gebonden is aan

wettelijke bepalingen. Hij wees op de vreemde situatie dat bepaalde documenten in openbare archiefdiensten niet ter inzage zijn en dat diezelfde documenten wel ingekeken kunnen worden in het IISG. **Astrid Dörnemann** (ThyssenKrupp Konzernarchiv, Duisburg) gaf een heldere uiteenzetting over het archief van het ThyssenKrupp-concern. Dit bedrijfsarchief is er in de eerste plaats voor de onderneming zelf, maar is ook ter inzage voor wetenschappelijke vorsers, genealogen, scholen...

In het laatste luik van de tweedaagse gaven **drs. Bert Looper** (Historisch Centrum Overijssel, Zwolle) en **dr. Matthias Kordes** (Vestisches Archiv, Recklinghausen) een lezing over 'Archieven als historische informatiecentra - toegankelijk voor iedereen'. Daarbij merkte Bert Looper op dat 'archiefgoed' steeds vaker verdwijnt in de grote verzamelpot 'erfgoed' en dat de archivaris steeds meer evolueert tot een cultuurmanager. Hij verwees onder meer naar zijn eigen instelling, het 'Historisch Centrum Overijssel' waarin de term archief zelfs niet meer voorkomt. Hij vroeg zich luidop af hoe archivariissen in die context de archivistische principes en de relevantie van archieven staande kunnen houden. Hij ziet daarin een nieuwe en boeiende uitdaging voor de archivaris.

Isabelle Verheire
Archiefconsulente Provincie West-Vlaanderen
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries
Tel.: 050 34 62 77
E-mail: isabelle.verheire@west-vlaanderen.be

'HOE DE SCHOOLBIBLIOTHEEK BETER INTEGREREN IN HET SCHOOLGEBEUREN?'

Aalst, 5 december 2002

Op 5 december 2002 werden ruim 80 deelnemers verwacht in de mediatheek van het VTI-Aalst. **Greet Demuyne**, coördinator van de mediatheek, verwelkomde hen op de studiedag 'Hoe de schoolbibliotheek beter integreren in het schoolgebeuren?', een organisatie van de VVBAD in samenwerking met het VTI-Aalst.

Leesbevordering is een belangrijke taak voor de bibliothecaris in het secundair onderwijs. **Majo de Saedeleer** kwam dan ook de Stichting Lezen Vlaanderen voorstellen waarvan zij directeur is. De stichting werd in 2002 opgericht door de minister van Cultuur naar het voorbeeld van de gelijknamige stichting in Nederland. In tegenstelling tot het Nederlandse voorbeeld - dat zich richt op -18-jarigen - bestaat het doelpubliek van de Vlaamse stichting uit zowel kinderen als vol-

wassenen. Dat is een bewuste keuze. Immers, hoe kan je jongeren aanzetten tot lezen als zij volwassenen niet zien lezen. De stichting richt zich tot alle sectoren die met lezen te maken hebben, zoals het boekbedrijf, de media en het onderwijs. Uit een SWOT-ana-